

Luokkaretki lähiöön

Luhtakallio Eeva ja Maria Mustranta: *Demokratia suomalaisessa lähiössä*. Into 2017.

Lähes kaikilla suomalaisilla on jonkinlaisia mielikuvia tai mielipiteitä lähiöistä. Usein nämä käsitykset ovat tavalla tai toisella hieman negatiivisia, mutta samalla niiden todellisuusperusta on monesti varsin huteralla pohjalla. Esimerkiksi, mitä asuinalueiden turvallisuuteen tulee, moni levottomana pidetty lähiö on itse asiassa huomattavasti mainettaan parempi. Sen sijaan keskeinen ja hyvin todellinen lähiöiden ongelma koskee niiden asukkaiden vieraantuneisuutta yhteiskunnan virallisesta poliittisesta sfääristä. Tämä vieraantuneisuus ilmenee esimerkiksi lähiöiden äänestysaktiivisuuden keskimääräistä alhaisempana tasona.

Kysymykset kansalaisten osallisuudesta poliittisen järjestelmän toimintaan ovat tärkeitä, sillä ajatus aktiivisesta kansalaisuudesta on kuulunut länsimaisen yhteiskunnan ihanteisiin aina valitusajasta lähtien. Kansalaisten

vieraantuminen poliittisesta järjestelmästä on siten todellinen haaste länsimaiselle demokratialle. Juuri tätä ongelmakenttää Eeva Luhtakallio ja Maria Mustranta kartoittavat teoksessaan *Demokratia suomalaisessa lähiössä*. Kirjan tarkoituksena on toimia kuvauksena poliittisesta osallisuudesta ja osallistumattomuudesta sekä kansalaisuudesta ja demokratiasta 2010-luvun Suomessa. Kirja pohjautuu tutkimusprojektiin, jonka kirjoittajat ovat toteuttaneet eräissä anonymiksi jäävässä helsinkiläislähiössä. Lähiön ja samalla kirjan keskeisin näyttämö on perheille suunnattu yhteisötila, jota kirjoittajat kutsuvat Kahvila Kultakutriksi.

Luhtakallion ja Mustrannan mukaan taloudellisen eriarvoisuuden lisäksi on olemassa myös poliittista eriarvoisuutta ja eriarvoistumista. Käytännössä eri ihmisryhmillä on erilaiset mahdollisuudet osallistua yhteiskunnan toimintaan. Vaikka demokraattinen järjestelmä periaatteessa takaa kaikille kansalaisille yhtäläiset vaikutusmahdollisuudet, voi resurssien puute rajata yksilöiden osallistumismahdollisuuksia hyvin merkittävällä tavalla. Toisaalta myös eletty elämä voi muokata yksilön kokemusta siitä, mikä ylipäänsä on mahdollista ja mikä ei. Esimerkiksi Helsingin keskustassa järjestettyyn mielenosoitukseen osallistuminen osoittautui suurimmalle osalle Kultakutrin asiakkaista liian vieraaksi ja vaativaksi asiaksi. Yhteiskuntaluokkien olemassaolo tulee näkyväksi juuri tällaisten erojen kohdalla.

Vaikka eräät tutkijat karsastavat Suomen kohdalla luokkayhteiskunnasta puhumista, luokkarot ovat Suomessa todellisia. Niitä ei välttämättä tule arkielämässä ajatelleeksi, mutta esimerkiksi kvalitatiivisen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keinoin niiden kuvaaminen ja kartoittaminen on mahdollista. Kriittisemmästä näkökulmasta käsin ajatus yhteiskunnan tasa-arvoisuudesta on pikemminkin osa ideologista kansallista kertomusta kuin to-

tuudenmukainen kuvaus asioiden todellisesta tilasta. Eriarvoisuus on yhteiskunnallisena ongelmana erittäin monimutkainen ongelma-
vyyhti. Se ei ratkea helposti, mutta ongelmien ja kipukohtien kartoittaminen on välttämätöntä ratkaisujen hahmottamiseksi.

Kirjassa kuvatun Cissen tarina on hyvin kuvaava. Cissen kaltaisia tuttaviansa kämpillä majailevia ja päivänsä kaljanjuonnilla täyttäviä keski-ikäisiä miehiä löytyy varmasti jokaisesta suomalaisesta lähiöstä. Tällaisesta keskioluen täyttämästä arjesta on vaikea päästä eroon, vaikka varsinaista fysiologista alkoholi-ongelmaa olisikaan, sillä yhteiskunta ei suhtaudu kovin myötämielisesti niihin, jotka jossain vaiheessa ovat pudonneet pois sen rattaista. Vuosikymmeniä yhteiskunnan reunamilla eläneellä ei ole juuri realistisia työllistymismahdollisuuksia. Kuten Cisse itsekin kirjan sivuilla toteaa, töihin ei juoppoja oteta. Alkoholin väärinkäyttäjäksi leimautuneen työllistymismahdollisuudet ovat vähissä. Cissen ja yhteiskunnan välinen suhde jää jännittyneisyydestään huolimatta ohueksi.

Heikko sosioekonominen asema voi rajoittaa ihmisen mahdollisuuksia hyödyntää elinympäristönsä tai kotikaupunkinsa tarjoamia mahdollisuuksia. Äärimmäisessä tapauksessa lähiön pienituloisen asukas saattaa olla oman kaupunginosansa vanki siksi, että rahat eivät riitä bussilippuun. Tilanne on hyvin erilainen kuin silloin, jos keskiluokkaisempi kaupunkilainen jättää käymättä tiettyssä kaupunginosassa siksi, ettei siellä ole mitään mielenkiintoista tai oman elämäntavan kannalta kiinnostavaa. Viime vuosikymmeninä asuinalueet ovat muuttuneet yhä erilaisemmiksi. Kuten Luhtakallio ja Mustranta toteavat, tiettyissä kaupunginosissa on pohinnää ja tekemisen meininkiä, kun taas toisissa ei erityisemmin järjestetä kyläfestivaaleja tai muita kaan tapahtumia. Viime vuosina myös monien lähiöiden palvelut ovat heikentyneet huomattavasti.

Samalla viranomaisten asenne voi myös olla holhoavampi tiettyjen kaupunginosien asukkaita kohtaan. Kuvattuaan tutkimuskohteenaan olevassa lähiössä tapahtunutta ja viranomaisten järjestämää talkootapahtumaa, Luhtakallio ja Mustranta kysyvät provokatiivisesti, voitaisiinko kuvitella, että esimerkiksi Helsingin Kuusisaaren asukkaat tulisivat ruokapalkalla kaupungin järjestämiin talkoisiin parantamaan oman asuinympäristönsä viihtyvyyttä. Näin jopa yksittäinen talkootapahtuma voi paljastaa jotain olennaista luokkaeroista ja yhteiskunnan valtasuhteista.

Yksi kirjan mielenkiintoisimmista keskusteluista liittyy lähiöiden matalaan äänestysaktiivisuuteen. Kirjoittajat nostavat esille näkökulman, jonka mukaan äänestämättä jättäminen ei ole yksinomaan passiivisuutta ja tietämättömyyttä, vaan se voi myös olla perusteltu kannanotto ja siten aktiivista toimintaa vieraaksi koettua poliittista järjestelmää kohtaan. Herää kysymys, ovatko kirjoittajat jopa liiankin ymmärtäväisiä informantejaan kohtaan – äänestämällä voisi kuitenkin vaikuttaa edes vähän. Samalla eräs mielenkiintoinen havainto, joka kirjassa tuodaan esille, liittyy siihen, että monet lähiön asukkaat eivät ole kriittisiä vain vanhoja poliittisia puolueita kohtaan, vaan myös populistisia liikkeitä, kuten perussuomalaisia, kohtaan. Näin siis jo Timo Soinin gradussaan esittämä arvio siitä, että populistien kelkkaan lähetevä ja politiikkaan pettynyt kansalainen saattaa joutua pettymään jälleen kerran, on selvästikin osa monen lähiössä elävän esiyymmärrystä siitä, miten vallitseva poliittinen järjestelmä toimii. On helppo yhtyä kirjoittajien näkemykseen siitä, että demokratisoituminen on loputon työmaa. Monimuotoistuvassa Suomessa myös kulttuuri-erojen huomioiminen muuttuu yhä tärkeämmäksi.

Kirjan tapahtumapaikkana ja tutkimuskenttänä olevan lähiön nimiä ei kirjassa paljasteta. Anon-

nymisointia perustellaan vallitsevalla tutkimusetiikalla, mutta itse jäin miettimään uusinnetaankositen juuri niitä samoja lähiöihin kohdistuvia ennakkoluuloja ja toiseuttavia diskursseja, joita tutkijat muuten pyrkivät mahdollisuuksien mukaan dekonstruoimaan ja haastamaan.

JUUSO KOPONEN

Kirjoittaja on valtiotieteiden maisteri ja väitöskirjatutkija Helsingin yliopistossa.